

Cine poate ajuta și cine poate bloca drumul Republicii Moldova spre Uniunea Europeană

Cine poate ajuta și cine poate bloca drumul Republicii Moldova spre Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Republica Moldova se află în fața unei decizii europene istorice **de a primi undă verde pentru deschiderea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană împreună cu Ucraina**. Tema este pe agenda ultimului Consiliu European din 2023 (14-15 decembrie) și reprezintă un **moment cheie pentru Republica Moldova**, aflată într-un proces de aderare accelerat de invazia Ucrainei de către Rusia în februarie 2022.

Este nevoie de un vot în unanimitate în Consiliul European și, deși niciun stat membru nu are obiecții publice față de Republica Moldova, decizia se anunță tensionată. Ungaria, principalul aliat al Kremlinului în spațiul european, a adoptat o poziție dură împotriva deschiderii negocierilor cu Ucraina, țară care a mers umăr la umăr cu Republica Moldova în procesul de aderare.

Ucrainei și Republicii Moldova li s-au acordat statutul de țară candidată în iunie 2022. Pentru Chișinău, acordarea acestui statut a venit cu o serie de condiționalități ale Comisiei Europene, printre care **un set de nouă recomandări pentru a fi îndeplinite pentru a putea continua procesul de aderare**, în special legate de sistemul judiciar și procesul de *deoligarhizare* a țării. În noiembrie 2023, Comisia Europeană a recomandat începerea negocierilor de aderare.

Republica Moldova și-a asumat ca obiectiv **integrarea în Uniunea Europeană până la finalul lui 2030**. Este un proces dificil, pe o perioadă îndelungată, ce va genera frustrări și o rezistență acerbă la schimbare din interiorul sistemului. Reforme structurale vor trebui făcute și asumate de clasa politică sub asaltul forțelor antieuropene și antireformă grupate în jurul Kremlinului și oligarhilor fugari, Ilan Șor sau Vladimir Plahotniuc.

În contextul provocărilor interne și presiunilor dinspre Kremlin, aderarea Republicii Moldova până în 2030 va necesita eforturi considerabile ale Chișinăului. **Mentținerea Moldovei pe orbită europeană, după cele două runde de alegeri din 2024 și 2025, și un sprijin important al populației** (*care momentan este relativ ridicat, dar sub presiunea propagandei proruse și a unor condiții economice dificile*) reprezintă etape cheie. Aderarea Moldovei la UE are nevoie de aliați și de sprijin consistent. **Mai mult, e nevoie și de un context favorabil, atât în privința războiului Rusiei împotriva Ucrainei, cât și în politica internă din statele membre UE și Statele Unite.**

Acest raport explică pașii, direcțiile cheie și actorii de care depinde succesul aderării Moldovei la Uniunea Europeană în 2030, așa cum sunt ei proiectați pe termen scurt și mediu. Explicăm și limitele fiecăruia dintre actorii cheie, cine și unde poate face mai mult, cu sau fără aliați: ce poate și trebuie să facă Republica Moldova, ce și cât poate face România (și unde poate face mai bine), ce depinde de Bruxelles și de UE27 și, foarte important, cum pot ajuta, bloca sau deraija traiectoria Moldovei spre UE contexte regionale și evoluții politice externe.

CUPRINS

Ce trebuie să facă Republica Moldova	4
Ce poate face România pentru Republica Moldova	9
Ce ține de Bruxelles, de statele membre, de aliați și de contextul regional	14
Autori	16
ANEXĂ	
Drumul Republicii Moldova spre Uniunea Europeană	17
Etaple și calendarul procesului de negociere	20
Progresele reușite de Republica Moldova	21
Provocările pe care trebuie să le gestioneze Moldova	23

Ce trebuie să facă Republica Moldova

1 : **Păstrarea credibilității politice. Impactul alegerilor prezidențiale de la sfârșitul anului 2024 și al alegerilor parlamentare din 2025 asupra parcursului european al Chișinăului. Credibilitatea politică, fie că este vorba despre acțiuni din timpul guvernării, fie despre noi alegeri, este esențială pentru a avansa reformele și dialogul cu UE.** Maia Sandu reprezintă în acest moment cel mai important garant al

parcursului european al Republicii Moldova și beneficiază de o imagine foarte bună la Bruxelles și în multe capitale europene. Acest lucru a condus în ultimii doi ani la un suport fără precedent al Uniunii Europene pentru Chișinău, tradus prin alocări financiare semnificative, asistență tehnică și includerea Republicii Moldova în numeroase programe și facilități ale Uniunii.

Alegerile locale din noiembrie 2023, când Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) al Maiei Sandu s-a clasat pe primul loc, dar a performat slab în multe municipii (inclusiv Chișinău), arată însă o serie de vulnerabilități înaintea rundelor de alegeri din 2024 și 2025.

Autosuficiența leadershipului de partid, conflictele interne și dependența aproape totală de imaginea președintei Maia Sandu pot afecta capacitatea politică de a obține o majoritate parlamentară după 2025 și, prin urmare, a potențialului Chișinăului de a închide rapid capitolele de negociere în condițiile unor tensiuni interne.

PAS nu a reușit la alegerile din această toamnă să impună un contracandidat cu șanse împotriva primarului prorus al Chișinăului, Ion Ceban. Acesta nu doar că a câștigat alegerile locale din primul tur, dar și-a propulsat și vehiculul electoral (*Mișcarea Alternativa Națională*) pe primul loc la Chișinău. Capacitatea lui Ceban de a o înfrunța pe Maia Sandu în 2024 este (foarte) limitată, însă devine evident că forțele proruse și cele antireformă de la Chișinău pregătesc partidul acestuia (*declarat proeuropean*) pentru alegerile parlamentare din 2025 și pe el ca principal candidat la alegerile prezidențiale din 2028. [Despre Ceban și pericolul pe care el îl reprezintă pentru parcursul european al Chișinăului](#) am scris mult la CRPE, dar simțim că o să mai tot scriem pentru că, de prea multe ori, are covorul roșu întins la București.

Forțele antireformă de la Chișinău, “reinventate”, dar grupate tot în jurul oligarhului fugar Plahotniuc (*Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei, Partidul Social Democrat European*) **revin și ele în primul plan.** Alianța cu partidele prorusești și Ilan Șor (ascuns în Israel) riscă nu doar să conducă la majorități antireformă în multe raioane și orașe (inclusiv la Chișinău), dar și să provoace întâzieri semnificative, cu riscul deraierii de la parcursul proeuropean după alegerile parlamentare din 2025.

2 : **Suștinerea populației. Este nevoie de sprijinul populației pentru reforme în parcursul european și menținerea acestui suport la un nivel ridicat. Una din cele mai dificile provocări legate de aderare este modul în care populația percepe acest proces, cum sunt înțelese și mai apoi transmise informațiile legate de reforme, de necesitatea lor, de impactul aderării și de beneficii.** Nu doar comunicarea strategică, deloc ușoară de altfel, este importantă, ci și înțelegerea acestui proces și comunicarea lui de către politicieni către publicul larg. Avansarea procesului de reforme depinde de politicieni, dar în egală măsură de sprijinul administrației, funcționarilor, populației. “Este nevoie de asumare politică”, a explicat unul din foștii oficiali europeni de rang înalt din România într-un [dialog organizat de CRPE cu jurnaliști și comunicatori publici din Republica Moldova](#).

Potrivit acestuia, este esențial ca aceste reforme să nu fie percepute ca un răspuns birocratic.

„Trebuie evitată capcana lui <<Facem asta pentru că așa ne cere UE>>. Cum să mai faci reforme o clasă politică dacă acestea sunt percepute ca fiind impuse. Cea mai bună soluție, inclusiv în relația cu Bruxelles-ul: negociați. Mai bine o anumită întârziere decât o reformă care nu e înțeleasă sau este prost înțeleasă”.

La nivelul percepției publice, Republica Moldova are un sprijin consistent, în acest moment, pentru proiectul european, sentimentul pro-UE fiind pe un trend ascendent, dar mai bine de o treime a populației rămâne captivă propagandei rusești. În 2007, anul aderării României la UE, **75%** dintre români doreau să fie parte a proiectului european. Un sondaj din 2023, în Republica Moldova arată că **6 din 10 cetățeni moldoveni susțin aderarea la Uniunea Europeană**, iar în cazul unui referendum privind aderarea, **3 din 10 ar vota împotriva**. În același timp, 1 din 2 moldoveni crede că Chișinăul va fi parte a Uniunii Europene în următorii 10 ani ([CBS-AXA, Iulie 2023, sondaj la comanda IPRE](#)).

Suportul pentru aderarea la Uniunea Europeană rămâne semnificativ, dar divizat, cu zona de nord a țării, dar și Găgăuzia și Transnistria cu un puternic sentiment prorusesc menținut de propaganda rusă. Suștinerea pentru UE este însă *pe un trend ascendent în ultimii ani*, în pofida unui context economic dificil (*inflație ridicată, costuri semnificative pentru energie*) o finanțare în creștere a Kremlinului pentru propaganda anti-UE, inclusiv prin susținerea de proteste la Chișinău, dar mai ales a războiului împotriva Ucrainei și amenințărilor că Moldova va fi următoarea țintă a Moscovei dacă va continua parcursul european.

3 **Capacitatea Chișinăului de a face față războiului hibrid declanșat de Federația Rusă.** Kremlinul menține o influență sporită asupra peisajului media de la Chișinău (în special audiovizual, dar în ultimii ani și online și rețele sociale), finanțează numeroși actori locali (inclusiv partide politice) și a susținut activ protestele împotriva Maiei Sandu organizate de fugarul Ilan Șor. Mai mult, amenință voalat că Moldova va urma Ucrainei. Chișinăul a răspuns cu interzicerea partidelor lui Ilan Șor, a unor portaluri online, retragerea din Comunitatea Statelor Independente și prin campanii de combatere a știrilor false (în special privind prețul gazelor naturale), însă capacitatea Kremlinului de a influența societatea moldovenească rămâne ridicată. Nordul Moldovei, Găgăuzia și Transnistria rămân spații de testare a propagandei rusești (*cele două regiuni din urmă fiind conectate exclusiv la peisajul media rusesc*), iar Chișinăul continuă să aibă o reacție timidă în contrabalansarea agendei proruse în aceste regiuni.

Un raport recent al Watchdog.md prezintă o [cartografiere a narativelor antieuropene din Republica Moldova](#). Propaganda antieuropeană vizează discreditarea UE, preluând narativele Kremlinului (*“UE nu are viitor” sau “UE este dezbinată” și nu vrea de fapt Chișinăul să fie parte a blocului comunitar, pierderea suveranității sau aderarea va duce Moldova în război*), dar mai ales discreditarea procesului în sine (*Aderarea la UE nu aduce beneficii, ci costuri în plus pentru Chișinău și populație, Guvernarea PAS folosește procesul de aderare pentru ilegalități etc*). Acest efort anti-UE va fi alimentat semnificativ după deschiderea capitolelor de aderare.

4 **Reforme structurale pentru consolidarea statului de drept.** Va fi o constantă a negocierilor și a aderării, un laitmotiv care va fi urmărit și monitorizat de Bruxelles, dar și de țări influente din UE-27. Nu vom insista asupra acestui subiect în acest raport (există evaluări independente foarte bune deja publicate), ci vom face referire la două din direcțiile esențiale și în care România poate ajuta.

Reforma justiției va fi esențială, dar de durată. România, după ce a aderat la UE în 2007, a avut un mecanism de cooperare și verificare pe reforma justiției și lupta anticorupție. Practic, monitorizare și presiune constructive, direct de la Bruxelles, timp de 16 ani. Încă nu avem garanții privind caracterul ireversibil al reformei în justiție. În acest moment, de pildă, Consiliul Superior al Magistraturii în România, parte esențială a reformei, este capturat de forțe antireformă. Însă parte a corpului magistraților, societatea civilă, parte importantă a societății este vigilentă, vrea reforme, acționează și reacționează. Așadar, se vede și succesul acestei reforme.

Lupta anticorupție nu trebuie să se întâmple doar la televizor, iar sistemul judiciar proreformă din Republica Moldova a înțeles deja care e reversul unor cazuri cu notorietate. România rămâne un model de bună practică, unic în Europa Centrală și de Est, unic și pentru multe țări cu democrație consolidată, care a demonstrat cu investigații, condamnări și date concrete cât de nocivă este corupția endemică. Politicul s-a întors împotriva DNA de mai multe ori, i-a redus din

atribuții, a slăbit puterea acestei instituții. Sunt etape care se vor succeda și în Moldova. Dar exemple, bune și rele, buna practică, impactul luptei anticorupție sunt documentate și deja există colaborare intensă Chișinău - București pe toate palierele justiției.

Există și experți de top din România cu care Chișinăul lucrează intens la reforma și lupta anticorupție. *Trebuie cunoscute contribuțiile respectivilor, atât la partea plină, cât și la partea goală a reformei, în special în cazul celor care vin din sistemul judiciar.* Cheia reformării justiției în Republica Moldova rămâne însă la corpul magistraților și la calitatea suportului legislativ pe care lupta anticorupție și politicile reformatoare îl au.

5 : Dezvoltarea economică a Republicii Moldova și în special atragerea capitalului european. Dezvoltarea economică depinde în mare măsură de progresul reformelor, însă atracția pentru investiții străine este mult mai mare într-o țară candidată la aderare. Astfel, investițiile în capital și atragerea lor sunt esențiale pentru că aduc bune practici, joburi, dezvoltare economică. Există unele temeri, în special în rândul antreprenorilor din agricultură, dar nu numai cu privire la competiția masivă din UE începând cu produse și importuri până la competiție directă a firmelor sau filialelor. Este esențială comunicarea și informarea corectă a antreprenorilor din sectoare cheie pentru Moldova, iar exemplele bune din România sunt numeroase și pot ajuta.

Primii 10 ani de aderare au însemnat pentru România o creștere semnificativă a nivelului de trai. “PIB-ul pe locuitor la paritatea puterii de cumpărare (...) a crescut cu 20% în 10 ani - de la 39% din media UE în 2006 la 59% din media UE în anul 2016”¹. Prin *Politica Agricolă Comună* la nivelul lui 2014 sprijinul prin plăți directe a ajuns la 1,2 milioane de ferme agricole.

6 : Transnistria. Pentru mulți ani, problema Transnistriei părea de nedepășit în eventualitatea extinderii UE către Est. Cu Rusia în război convențional la granițele sale și în război hibrid în vecinătatea sa estică, UE a înțeles că este nevoie de o decizie rapidă și dezghețarea procesului de extindere a UE astfel că scenariile privind integrarea Republicii Moldova cu tot cu așa-zisa “problemă transnistreană” au apărut pe masă, se discută și se caută soluții.

¹ 2018, Lucian-Liviu ALBU, R. LUPU Adrian-Cantemir CĂLIN, O. POPOVICI, Institutul European din România “Impactul aderării României la Uniunea Europeană asupra economiei românești. Analiză sectorială (industrie, agricultură, servicii etc.)” accesibil la ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/10/SPOS_2017_Studiul-1_FINAL.pdf

Cel mai important semnal a venit de la șeful diplomației europene Josep Borrell, *Înaltul reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate*, care a dat un semnal politic la cel mai înalt nivel, la începutul acestei veri, [în debutul summit-ului Comunității Politice Europene \(CPE, iunie 2023\)](#):

„Moldova are statutul de țară candidată. Pentru unele țări acest lucru e imposibil. Acum Moldova trebuie să facă reforme și gata. Republica Moldova decide în mod independent ce e cu Transnistria. Cipru, la fel, avea o problemă cu o regiune separată, dar a reușit. Transnistria nu e o problemă pentru procesul de integrare a Republica Moldova în Uniunea Europeană”.

La scurt timp, președintele Maia Sandu și ministrul de externe de la Chișinău Nicu Popescu au vorbit inclusiv despre integrarea Moldovei în UE în doi pași cu Moldova care are șansa istorică de a adera la UE până în 2030, [„fără regiunea transnistreană dacă, până atunci, acest conflict nu va fi soluționat”](#). Pe măsură ce Republica Moldova reduce dependența de sursele de energie rusești, iar perspectivele sunt tot mai bune, cu ajutorul României și al UE, guvernul de la Chișinău va avea mult mai multe pârghii de negociere cu guvernul separatist de la Tiraspol. Tiraspolul are deja o dependență masivă de export către UE (*2/3 din exporturile din 2022 au mers către statele UE*) care va crește pe termen mediu. Viteza și opțiunile privind reintegrarea Transnistriei depind în acest moment de guvernul de la Chișinău.

Ce poate face România pentru Republica Moldova

1 : Conectarea Republicii Moldova la UE. Conectarea Republicii Moldova la UE prin infrastructură de orice fel este vitală, iar responsabilitatea majoră revine aici României. Am arătat în [evaluarea a 10 ani de Parteneriat Strategic România Moldova](#) cât de importante pentru securitatea Republicii Moldova sunt reducerea dependenței de energia rusească, conectarea la piața de energie a UE, dar și la rețelele de transport.

Un obiectiv strategic major între România și Republica Moldova, stabilit din 2015, este interconectarea sistemelor de transport de gaze naturale și de energie electrică. Un prim interconector care a legat Republica Moldova la sistemul de transport de gaz european, pas important în asigurarea independenței energetice și a securității aprovizionării, a fost realizat prin gazoductul (120 km) planificat în două etape, Iași-Ungheni și Ungheni-Chișinău, finalizat în iulie 2020. Acesta avea o capacitate de funcționare de 60-70% din datele din 2022, fiind necesare lucrări tehnice suplimentare pentru funcționalitatea sa deplină.

Invazia Ucrainei și criza energetică din iarna anului trecut au accelerat planurile de ambele părți. În noiembrie anul trecut, Republica Moldova a trecut prin cea mai gravă criză energetică din istoria sa după ce Gazprom a redus semnificativ livrările. Dependentă 100% de surse externe de energie, Republica Moldova primește ajutor din România din iarna trecută însă devine limpede că interconectările existente la momentul 2022 nu sunt unde trebuie și sunt vitale pentru Moldova. Problema este recunoscută la cel mai înalt nivel: „Interconectările directe din România și Republica Moldova sunt total insuficiente. Acest aspect a fost neglijat ani de zile și în momentul de față, chiar dacă România oferă electricitate Moldovei, o parte semnificativă merge prin Ucraina și este ca atare expusă acestor atacuri” ([Klaus Iohannis, Vilnius, noiembrie 2022](#)).

La un an distanță, guvernele celor două țări semnează, în sectorul gazelor naturale, o înțelegere care stabilește „[creșterea capacității de transport a gazelor naturale și extinderea gazoductului Iași-Ungheni-Chișinău prin construcția unei conducte de transport a gazelor - Centura Chișinăului.](#)” Acest obiectiv ar putea fi realizat până la sfârșitul anului 2031. De

asemenea, Bucureștiul va sprijini Moldova prin sisteme de înmagazinare a gazelor naturale pe teritoriul României prin creșterea capacității de stocare a gazelor naturale la depozitul Sărmășel și/sau construcția unui nou depozit la Fălticeni.

Memorandumul aduce promisiuni și pentru completarea recentei sincronizări a sistemului electroenergetic al Republicii Moldova cu rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică ENTSO-E. Foarte importantă este și desemnarea „OPCOM” SA, operatorul pieței de energie electrică și gaze naturale din România, în temeiul legislației Republicii Moldova în calitate de operator al pieței de energie electrică în Republica Moldova, inclusiv (...) [“în vederea integrării pieței energiei electrice din Republica Moldova în piața internă de energie electrică a Uniunii Europene prin cuplarea piețelor”](#). **Esențială rămâne însă avansarea investițiilor din acest memorandum.**

Infrastructura de transport. România are restanțe istorice în construirea unei infrastructuri decente de transport, cu repercursiuni semnificative și asupra conectării Republicii Moldova la coridoarele europene de transport. În ultimii ani au existat multe contacte la nivelul decidenților publici cu foarte multe promisiuni, inclusiv proiecte mamut ce par foarte îndepărtate în acest moment: conectarea rutieră pe axa Iași - Chișinău - Odesa, respectiv feroviar Lvov - Iași - Chișinău - Odesa. Alte proiecte, realizabile pe termen mediu, au început să se dezghețe, însă într-un ritm foarte încet (*noul pod rutier de la Ungheni, reabilitarea unor poduri și a vănilor, și, dacă lucrurile vor evolua pozitiv în următoarea perioadă, lansarea licitației de proiectare și execuție pentru secțiunile montane ale Autostrăzii A8, cele mai dificile de altfel, dar care ar conecta și Republica Moldova de rețeaua europeană de transport.*)

Conectarea Republicii Moldova este însă un proiect pe termen (mult prea) lung unde România a fost repetentă până în acest moment. Cu excepția autostrăzii A7, care va conecta sudul României de vama sa nordică cu Ucraina, și cu 319 km prinși în PNRR (Ploiești-Paşcani), respectiv a celor două mini tronsoane din A8 (capetele Târgu Mureș – Miercurea Nirajului și Leghin – Târgu Neamț, 54 km), care au termen 2026, și DX Brăila-Galați, nu sunt foarte multe vești bune. Progrese limitate sunt și la nivelul podului de la Ungheni (*dar care are momentan licitația suspendată*) sau DX Brăilă-Focșani. Alte proiecte de conectare cheie, precum mult așteptatul DX Tișița-Albița, și un potențial coridor sudic care să conecteze Galați (și prin extenso porturile Ucrainei și Moldovei) de autostrada A2, sunt încă departe. În cel mai optimist scenariu, Autostrada A8 poate fi realizată în 2030. Lucrări relativ simple, dar critice, precum centurile ocolitoare ale Galațiului sau Bârladului, arată mai degrabă a nepăsare, asta deși traficul de mărfuri dinspre Ucraina și Moldova este foarte ridicat.

Deficiențe majore rămân și la gestionare vănilor. Presiunea pe vămile de la granița cu Republica Moldova, în special în privința traficului de mărfuri, rămâne ridicată, cu cozi kilometrice și timpi de așteptare de zeci de ore. Incapacitatea guvernului României de a rezolva această situație, inclusiv a dotării vănilor cu condiții minime de așteptare (*nu există nici măcar toalete decente sau spații de așteptare*), este în profundă contradicție cu declarațiile pline de optimism ale oficialilor de la București. **Conectarea feroviară este gestionată și mai slab, dar în linie cu lipsa de finanțare și atenție**

dedicată tuturor proiectelor feroviare din România. Relația București - Chișinău poate dura mai bine de 12 ore, vitezele medii sunt sub 50km/h, iar România a primit recent primul tren nou după 20 de ani. Ruta Iași-Chișinău, care ar putea oferi și o variantă de transport aerian prin conectarea rapidă a Republicii Moldova la aeroportul din Iași, nu este modernizată. **Conectarea aeriană poate fi și cel mai ușor de îndeplinit, însă de la Chișinău se poate zbura doar la București, de multe ori cu costuri destul de ridicate, în lipsa unui operator low-cost.** Nu există conexiuni spre alte orașe din România.

2 **Sprijin permanent (și coordonat) al României pentru parcursul european al Chișinăului.** Republica Moldova dispune de o capacitate administrativă redusă, iar negocierea și încheierea capitolelor de aderare vor necesita resurse semnificative (atât de timp și financiar, dar mai ales de personal implicat). Bucureștiul trebuie să compenseze acest deficit de resurse al Chișinăului printr-un sprijin permanent și coordonat, la nivelul unei unități coordonatoare. Recent, în Senatul României, a fost votată înființarea *Departamentului pentru Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană*, instituție care dacă nu este calibrată și dotată cu expertiză și responsabilitățile potrivite riscă să ajungă mai degrabă o [sinecură politică decât un real suport pentru Chișinău](#).

O altă opțiune este consolidarea rolului de unitate coordonatoare a unei entități deja funcționale. Bucureștiul are un *Departament pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM)*, în cadrul aparatului de lucru al Guvernului și în coordonarea prim-ministrului, însă cu o misiune îngustă, necesară, dar departe de nevoile reale și provocările la care Republica Moldova trebuie să facă față: “DRRM contribuie la realizarea politicii statului român, vizând consolidarea comunității de limbă, cultură, religie, spiritualitate și istorie care stă la baza relației dintre cele două țări”. DRRM, are o structură generoasă, cu 70 de posturi, poate fi reformat și restructurat, cu atribuții de coordonare reale care să susțină parcursul european al Republicii Moldova și care poate centraliza cererile Chișinăului și delega aceste nevoi către alte entități (*personal tehnic din ministerele de linie și alte instituții publice, Institutul Diplomatic Român, Institutul European din România, ONG-uri etc*), nefiind nevoie de o nouă entitate care să dubleze această activitate.

Institutul Diplomatic Român, cu o expertiză net superioară DRRM și care a oferit deja cursuri de pregătire administrației publice centrale și locale de la Chișinău, poate contribui și el acest rol, în strânsă coordonare cu Ministerul Afacerilor Externe și RoAid (și cu alocările financiare aferente). O echipa de coordonare pentru a oferi suport continuu Republicii Moldova, la nivelul fiecărui capitol sau clusteri și condusă de un negociator-șef, în oglindă cu echipa de la Chișinău care va negocia capitolele de aderare, poate ajuta într-un mod structurat și coordonat eforturile celor din urmă.

Este însă nevoie de asumare politică la București și decizie transpartinică în legătură cu această centralizare și coordonare. Crearea de noi instituții și departamente, cu fundamentări absurde, rămâne rezultatul unei competiții politice deloc constructive - în interiorul PNL în cazul celor două departamente mai sus amintite sau a coaliției PSD-PNL în termeni generali - care nu ajută Chișinăul.

3 **Creșterea capacității administrative și politice a Republicii Moldova.** Potrivit experților care lucrează în Republica Moldova, consultați de CRPE, este suficientă asistență tehnică, consiliere și programe de sprijin bilateral sau multilateral. Există chiar un nivel de animozitate venit în special din partea administrațiilor publice locale privind implicarea (în creștere) a echipelor internaționale de consilieri în acest proces de reformă.

Nu există însă suficienți funcționari, angajați, oameni care să implementeze efectiv reformele, atât în administrația centrală, dar și în locală. Această lipsă este critică din mai multe motive: emigrarea populației cu calificări înalte, cooptarea celor mai buni funcționari în programe de asistență, veniturile reduse din administrație.

Ceea ce România poate să facă în continuare este susținerea actualelor formate de sprijin pentru administrația publică locală (gestionate fie de USAID/Staatele Unite, fie cele europene) și, complementar, să propună mobilități pe termen scurt, programe de formare și transferuri de bune practici. Există foarte multe contacte între administrațiile publice locale din cele două țări (semnificativ peste orice altă relație bilaterală a Republicii Moldova), dublate de alocări financiare și, de multe ori, de inițiative și proiecte comune, fie susținute din fonduri locale, fie europene, iar influența administrației publice din România la Chișinău este substanțială. Este nevoie însă de o atenție sporită a practicilor preluate din România de către decidenții moldoveni întrucât există numeroase vulnerabilități la nivelul administrației publice românești, caracterizată de multe ori de o politizare excesivă, decizii opace și o planificare strategică foarte limitată.

Capacitatea politică la rândul ei are nevoie de expertiză și consolidare în Republica Moldova. Partidul Acțiune și Solidaritate este o organizație tânără, cu mulți membri veniți din societatea civilă sau la primele experiențe politice. Alte partide proeuropene de la Chișinău se află în aceeași situație. Este nevoie de suport și conectare continuă a liderilor politici tineri, proreformă, proeuropeni, prin schimburi de experiență, programe de mobilități, școli de formare și expunerea lor la cultura politică europeană. Este nevoie de creșterea capacității acestor tineri lideri politici în a înțelege afacerile europene, sistemul de luare a deciziilor și de fundamentare a politicilor europene și principalele teme de pe agenda europeană.

România poate oferi o platformă suport pentru liderii politici de la Chișinău și conectarea lor la agenda europeană la zi, dar și la familiile politice europene. Partidele politice parlamentare au resurse să faciliteze direct programe, vizite, schimburi de experiență. La CRPE organizăm de peste 12 ani un program dedicat de leadership pentru viitoarele generații de politicieni (de la toate partidele), *Academia Europeană a Tinerilor Lideri Politici*, ce poate fi un model de bună practică pentru Republica Moldova. Este însă nevoie de un efort susținut și de coordonare politică, transpartinică, pentru a fi de folos în consolidarea unei clase politice eficiente și conectate la Chișinău.

4

Srijin transparent pentru societatea civilă și mass-media de la Chișinău. Srijinul financiar al României pentru societatea civilă și mass-media de la Chișinău este limitat și, de multe ori, birocratic. Există într-adevăr programe de suport pentru Moldova, dar o proporție semnificativă merge spre inițiative ce țin de limba română sau religie. Multe prea puține merg spre srijinirea acestor două sectoare cheie, afectate puternic atât de pandemia COVID-19, cât și de războiul hibrid al Kremlinului. TVR Moldova de asemenea

are nevoie de investiții consistente, programe pentru profesioniștii media, canale de distribuție a conținutului adaptate audienței, vizibilitate și promovare.

România trebuie să susțină prin cooperarea dintre mass-media și societatea civilă de la București și Chișinău și să coordoneze împreună cu partenerii europeni creșterea finanțării pentru instrumentele europene. Programele de suport trebuie să includă atât mobilități pe termen scurt și mediu/lung pentru schimburi de experiență, dar și finanțări de bază (core-funding). Într-un raport recent publicat la CRPE privind [sustenabilitatea OSC-urilor din zona extinsă a Mării Negre](#) atrăgeam atenția asupra vulnerabilităților majore care afectează munca organizațiilor societății civile, inclusiv la Chișinău.

Comunicatorii publici sau mass-media independentă trebuie să fie permanent conectați la surse corecte, disponibile și de încredere care să îi ajute în a înțelege UE, procesul de aderare, procesul de luare a deciziilor, inclusiv birocrăția anumitor procese, impactul unor reforme.

5

Creșterea rolului României în coordonarea Platformei de srijin pentru Republica Moldova. Platforma, o inițiativă comună a României, Franței și Germaniei, are un rol cheie în asigurarea de suport financiar și asistență tehnică pentru Chișinău. Ultima întâlnire a platformei a dus la oferirea de suport financiar (granturi și credite în condiții avantajoase) de aproape 150 milioane EUR pentru Moldova, ceea ce a dus suma totală oferită ca srijin la peste 1.5 miliarde EUR.

6

Investiții în economia Republicii Moldova. [România este principalul partener comercial al Republicii Moldova](#) și principala destinație de export a țării, cu o treime din total produselor exportate, respectiv cel mai important investitor străin. Trendul ascendent al investițiilor în economia Republicii Moldova trebuie consolidat pe termen mediu și lung, mai ales că sumele brute sunt relativ modeste raportate la potențialul economic al firmelor românești (inclusiv companiile de stat). Guvernul de la București a comunicat recent că va propune un [proiect de lege de susținere a investițiilor firmelor românești în Republica Moldova prin garanții de stat și credite](#), însă subiectul a dispărut de pe agenda publică.

Potențialul de investiții în Republica Moldova este foarte mare, atât la nivelul companiilor de stat, cât și a firmelor private. Deschiderea capitolelor de negociere cu Republica Moldova oferă noi oportunități de investiții la Chișinău, iar României trebuie să vină cu politici investiționale semnificative, în special în sectoarele strategice - energie, transport sau agricultură. O schemă de srijin pentru investițiile României la Chișinău ar trebui repusă pe agenda publică și dezbătută cu mediul de afaceri.

Ce ține de Bruxelles, de statele membre, de aliați și de contextul regional

În parcursul european al Moldovei și Ucrainei multe evoluții și decizii strategice țin de Bruxelles, de însuși sistemul de luare a deciziilor în UE, alături de o parte a statelor membre, de aliații Republicii Moldova și influența lor (*iar aici România are nevoie să consolideze capacitatea de a face alianțe*). Chiar și evoluții politice din afara UE (*de exemplu o eventuală re alegere a lui Donald Trump în Statele Unite ale Americii este văzută de mulți analiști ca un pericol major pentru NATO cu impact direct asupra războiului și consecințe greu de imaginat asupra Europei de Est*) pot avea un impact semnificativ. În acest moment anumite evenimente ori evoluții geopolitice pot influența semnificativ aderarea celor două țări la UE.

- 1 : Deznodământul războiului din Ucraina. Kremlinul mizează pe “oboseala” Occidentului în a susține Ucraina, pe disensiunile politice din SUA unde un nou ajutor pentru Ucraina este amânat, dar și pe folosirea unor state europene precum Ungaria pentru a sparge unanimitatea europeană tot în privința sprijinului Ucrainei.**
 - Mai mult, alegerile din SUA de anul viitor se pot dovedi decisive privind sprijinul celui mai important susținător militar al Kievului.

Amenințările Kremlinului, potrivit cărora Republica Moldova este următoarea țintă, nu sunt de neglijat, iar orice altă variantă decât o victorie a Ucrainei va oferi și mai multă încredere Federației Ruse în a continua războiul spre Vest. Destabilizarea Republicii Moldova va fi mult mai ușor de realizat chiar și fără o intervenție militară. Susținerea Ucrainei de către statele europene este implicit și o susținere pentru Republica Moldova.

2 : **Unanimitatea europeană. Sistemul de luare a deciziilor în UE**, unanimitatea la nivelul statelor membre necesară în chestiuni precum aderarea sau extinderea UE, permite unor state membre, cu interes pe alte dosare, să țină captive anumite candidaturi și pot prelungi indecizia asupra Republicii Moldova (și oricărui stat candidat).

Nu mai departe, în această iarnă, **poziționarea Ungariei împotriva aderării Ucrainei are impact direct asupra Republicii Moldova**. Semnalele premierului Viktor Orbán, liderul european cel mai apropiat de Kremlin, indică atât o poziționare a Ungariei împotriva deschiderii negocierilor cu Ucraina, dar și a ajutorului financiar și militar promis Kyiv-ului. Budapesta joacă această carte pentru a obține noi concesii din partea Uniunii Europene, însă dese poziționări de acest fel ale Ungariei au blocat decizii cheie pentru Ucraina și rămân un motiv real de îngrijorare.

Orice deraiere sau întârziere a Ucrainei poate influența semnificativ și poziția Republicii Moldova (și nu doar o improbabilă întârziere a deschiderii negocierilor și pentru Chișinău, dar în special în ceea ce ține pe termen mediu și lung de conectivitate de transport și energie, dezvoltare economică, independență energetică, situația din Transnistria care ar depinde și de un parcurs european accelerat al Ucrainei).

Reformarea tratatelor UE și renunțarea la unanimitate sunt pe agenda legislativului și executivului de la Bruxelles. Regula unanimității, care ține de peste 10 ani România și Bulgaria în afara Schengen, care blochează sau întârzie decizii grele precum sancțiunile impuse Rusiei trebuie reanalizată. Mai multe propuneri privind modificarea tratatelor de funcționare a Uniunii Europene și implicit a modului de luare a deciziilor au fost votate recent (noiembrie 2023) de Parlamentul European. Ele se referă la posibilitatea utilizării votului în majoritate, în loc de unanimitate, pe teme strategice. Deocamdată însă o parte din statele membre au obiecții față de aceste modificări.

3 : **Asigurarea treptată a accesului Chișinăului la programele și facilitățile Uniunii Europene**. Accesul Chișinăului la programe și facilități europene trebuie accelerat. Recentul acord dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind participarea Chișinăului la *Programul Piața Unică*, componentele “Supravegherea pieței” și “Competitivitatea IMM-urilor”, alături de accesul la finanțări precum Connecting Europe Facility (CEF) pentru transport, asigură Guvernului de la Chișinău noi surse de finanțare. Accesul la programele *Horizon 2021-2027* pentru cercetare, programele *CERV*, *Fiscalis*, *Customs*, *LIFE* și *EU4Health* și altele sunt importante atât pentru mediul de afaceri, cât și societatea civilă și mass media.

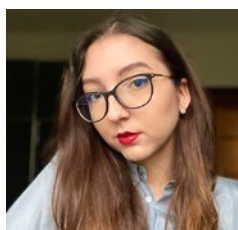
AUTORI:

Bianca Toma este cercetător și trainer în domeniul afacerilor europene, a coordonat proiecte europene dedicate reformei justiției, luptei anticorupție, bunei guvernări, cetățeniei active în România. Este coordonator al programului de leadership “Academia Europeană a Tinerilor Lideri Politici”. Înainte de a se alătura CRPE a fost jurnalist, inclusiv corespondent permanent la Bruxelles. A lucrat în numeroase proiecte din Republica Moldova dedicate mass-media independente și societății civile. Bianca este licențiată în Științe economice și administrație publică și are un masterat în comunicare politici europene, IHECS Bruxelles.

Alexandru Damian are o experiență solidă în proiecte privind buna guvernare, administrația publică și activismul civic. Speră într-o mai mare implicare a cetățenilor în viața orașelor și comunităților și în decizii publice bazate pe priorități și date bine fundamentate. Scrie deseori despre ce se întâmplă în Republica Moldova, un subiect drag nouă la CRPE. Alexandru este licențiat în Științe Politice, Universitatea din București, și a finalizat un program de Masterat în Științe Politice în cadrul Universității Libere din Bruxelles.

Doriana Gheorghe este studentă în al doilea an la Sciences Po Paris și este interesată de politici publice la nivel național și european. În ultimii ani s-a implicat în mai multe proiecte din domeniul politicii și politicilor publice, iar acum studiază Politică și Guvernământ la facultate pentru a îmbina teoria cu practica. Doriana își dorește ca relația dintre cetățeni și administrațiile publice să se îmbunătățească, adoptând bunele practici văzute la alte orașe europene.

Imagine copertă: Lalandrew/Shutterstock

Acest raport face parte din proiectul *Explaining Moldova's candidate status: providing a monitoring and public debate platform for the pre-accession assistance* și este finanțat de Black Sea Trust for Regional Cooperation of German Marshall Foundation.

ANEXĂ

Drumul Republicii Moldova spre Uniunea Europeană

Republica Moldova a aplicat pentru a deveni stat membru al Uniunii Europene pe 3 martie 2022, la câteva săptămâni după invazia Ucrainei de către Rusia. Pe 17 iunie 2022, Comisia Europeană și-a prezentat opinia legată de această aplicație. Această opinie a conținut nouă recomandări de măsuri pe care Moldova trebuie să le urmeze pentru a putea începe procesul de aderare. Recomandările au fost:

1. Să finalizeze pașii esențiali compleți ai recente reforme cuprinzătoare a sistemului de justiție, în toate instituțiile din domeniul justiției și procuraturii, pentru a asigura independența, integritatea, eficiența, responsabilitatea și transparența acestora, inclusiv prin utilizarea eficientă a verificării averii și supravegherea democratică eficientă; în special, să umple toate posturile vacante rămase din Consiliul Superior al Magistraturii și din organele sale specializate;
2. În toate aceste domenii, abordarea deficiențelor identificate de OSCE / ODIHR și Consiliul Europei / Comisia de la Veneția;
3. Respectarea angajamentului de a lupta împotriva corupției la toate nivelurile, prin adoptarea unor măsuri decisive pentru investigații proactive și eficiente, și crearea unui registru credibil de urmăriri penale și condamnări; creșterea semnificativă a implementării recomandărilor Centrului Național Anticorupție;
4. Implementarea angajamentului de deoligarhizare, prin eliminarea influenței excesive a intereselor din viața economică, politică și publică;
5. Consolidarea luptei împotriva criminalității organizate, pe baza evaluărilor detaliate ale amenințărilor, intensificarea cooperării cu partenerii regionali, europeni și internaționali și o mai bună coordonare a agențiilor de aplicare a legii; în special, punerea în aplicare a unui pachet legislativ privind recuperarea activelor și a unui cadru cuprinzător pentru lupta împotriva criminalității financiare și spălării de bani, asigurându-se că legislația împotriva spălării banilor este conformă cu standardele Grupului de Acțiune Financiară (FATF);

6. Creșterea capacității de a implementa reformele și de a oferi servicii publice de calitate, inclusiv prin intensificarea implementării reformei administrației publice; evaluarea și actualizarea strategiei de reformă a administrației publice;
7. Finalizarea reformei Managementului Financiar Public, inclusiv îmbunătățirea achizițiilor publice la toate nivelurile de guvernare;
8. Consolidarea implicării societății civile în procesele decizionale la toate nivelurile;
9. Consolidarea protecției drepturilor omului, în special a grupurilor vulnerabile și menținerea angajamentelor de a îmbunătăți egalitatea de gen și de a lupta împotriva violenței împotriva femeilor.

Consiliul European a aprobat statutul de țară candidată odată cu summitul din 23-24 iunie 2022 și a cerut un raport prin care să fie menționate condițiile stabilite de Comisia Europeană pentru începerea procesului de aderare. La 23 martie 2023, Consiliul European a reafirmat susținerea pe care Uniunea Europeană o oferă Republicii Moldova pentru a consolida democrația, economia și stabilitatea țării în vederea aderării la UE. Comisia a prezentat raportul analitic, analizând pe parcursul ultimului an pașii luați de Republica Moldova pentru a începe negocierile. Mai precis, Comisia a reținut ca fiind îndeplinite șase din recomandările anterioare:

Recomandări	Stadiul actual
<p>Să finalizeze pașii esențiali ai recente reforme cuprinzătoare a sistemului de justiție, în toate instituțiile din domeniul justiției și procuraturii, pentru a asigura independența, integritatea, eficiența, responsabilitatea și transparența acestora, inclusiv prin utilizarea eficientă a verificării averii și supravegherea democratică eficientă; în special, să umple toate posturile vacante rămase din Consiliul Superior al Magistraturii și din organele sale specializate.</p>	<p>Moldova a reformat sistemul său judiciar și a consultat Comisia de la Veneția pentru legile cheie. A inițiat verificarea candidaților pentru poziții importante în justiție și procuratură și a făcut pași pentru transparență în procesele de numire. Totuși, Moldova ar trebui să asigure un proces transparent și bazat pe merit pentru numirile în principalele organe de guvernare judiciară și de procuratură, inclusiv pentru numirea unui nou Procuror General.</p>
<p>În toate aceste domenii, abordarea deficiențelor identificate de OSCE / ODIHR și Consiliul Europei / Comisia de la Veneția;</p>	<p>Etapa a fost finalizată. Moldova a adoptat Codul Electoral în 2022, elaborat în colaborare cu OSCE/ODIHR și Comisia de la Veneția. Alte nouă legi au fost trimise pentru revizuire și recomandările sunt în curs de soluționare.</p>
<p>Respectarea angajamentului de a lupta împotriva corupției la toate nivelurile, prin adoptarea unor măsuri cheie pentru investigații eficiente, și crearea unui registru credibil de urmăririi penale și condamnări; creșterea semnificativă a implementării recomandărilor Centrului Național Anticorupție;</p>	<p>Moldova a adoptat legi pentru reformarea investigațiilor speciale și protejarea informatorilor, a crescut numărul de condamnări pentru cazurile de corupție și a simplificat procedurile judiciare. Totuși, Moldova ar trebui să se asigure că instituțiile anticorupție funcționează în cadrul unei structuri organizaționale clare și cu resurse adecvate.</p>

<p>Implementarea angajamentului de <i>deoligarhizare</i> prin eliminarea influenței excesive a intereselor înstăpânite în viața economică, politică și publică;</p>	<p>Moldova a adoptat un plan strategic de <i>deoligarhizare</i>, inclusiv modificări legislative pentru a monitoriza finanțarea partidelor și pentru a consolida reglementările în media și concurență. Este necesară continuarea actualizării și implementării planului printr-o coordonare flexibilă pentru ajustările necesare.</p>
<p>Consolidarea luptei împotriva criminalității organizate, pe baza evaluărilor detaliate ale amenințărilor, intensificarea cooperării cu partenerii regionali, europeni și internaționali și o mai bună coordonare a agențiilor de aplicare a legii; în special, punerea în aplicare a unui pachet legislativ privind recuperarea activelor și a unui cadru cuprinzător pentru lupta împotriva criminalității financiare și spălării de bani, asigurându-se că legislația împotriva spălării banilor este conformă cu standardele Grupului de Acțiune Financiară (FATF);</p>	<p>Etapa a fost finalizată. În decembrie 2022, Moldova a adoptat o nouă strategie împotriva crimei organizate pentru perioada 2022-2025, aliniată la planul său de afaceri interne (2022-2030). Au fost implementate măsuri de confiscare extinsă a activelor și schimbări în legislația împotriva spălării banilor, permițând confiscarea activelor transferate de persoanele condamnate către terți și în absența acestora.</p>
<p>Creșterea capacității de a implementa reformele și de a oferi servicii publice de calitate, inclusiv prin intensificarea implementării reformei administrației publice; evaluarea și actualizarea strategiei de reformă a administrației publice;</p>	<p>Etapa a fost finalizată. În martie, Moldova a adoptat o nouă strategie de reformă a administrației publice pentru următorii opt ani. Au fost create noi poziții în cadrul ministerelor pentru a consolida capacitatea instituțiilor în vederea aderării la UE. De asemenea, s-au luat măsuri pentru majorarea salariilor anumitor funcționari și pentru consolidarea autorităților locale.</p>
<p>Finalizarea reformei Managementului Financiar Public, inclusiv îmbunătățirea achizițiilor publice la toate nivelurile de guvernare;</p>	<p>Etapa a fost finalizată. Moldova a adoptat o Strategie pentru Dezvoltarea Managementului Financiar Public pentru 2023 - 2030 și a stabilit legislație privind proiectele de investiții și achizițiile publice mici. Pentru implementarea acestei strategii, țara a creat un plan de acțiune și a prezentat elementele-cheie în octombrie.</p>
<p>Consolidarea implicării societății civile în procesele decizionale la toate nivelurile;</p>	<p>Etapa a fost finalizată. Moldova a creat o Platformă pentru dialog și participare civică în procesul decizional al Parlamentului. De asemenea, țara a adoptat un program nou pentru dezvoltarea organizațiilor societății civile și o lege privind accesul la informații de interes public. Modificările aduse regulamentului de finanțare prin granturi au consolidat sustenabilitatea financiară a societății civile.</p>
<p>Consolidarea protecției drepturilor omului, în special a grupurilor vulnerabile și menținerea angajamentelor de a îmbunătăți egalitatea de gen și de a lupta împotriva violenței împotriva femeilor.</p>	<p>Etapa a fost finalizată. Moldova a transpus Convenția de la Istanbul în legislația națională și a consolidat instituțiile pentru promovarea egalității de gen și a relațiilor interetnice, întărind Consiliul pentru Egalitate și capacitatea Avocatului Poporului. De asemenea, au fost adoptate programe pentru sprijinirea populației de etnie romă și pentru promovarea egalității de gen.</p>

Sursă: Avizul Comisiei cu privire la cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană (iunie 2022)

Etapele și calendarul procesului de negociere

Procesul de negociere pentru aderare implică un raport de „screening” (examinare) pentru fiecare capitol ce are rolul de a analiza gradul de pregătire al statului candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană. Pe baza recomandărilor Comisiei Europene, Consiliul decide dacă deschide sau nu noi capitole de negociere în funcție de progresele statului în cauză. Screeningul este primul pas în procesul de negociere pentru aderare și este structurat în 6 cluster; *elementele fundamentale ale procesului de aderare, piața internă, competitivitatea economică, agenda verde, relații externe și coeziunea pe agricultură și resurse.*²

2 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/eu_accession_process_clusters%20%28oct%202022%29.pdf

Progresele reușite de Republica Moldova

Cluster	
<p>Cluster 1: Criteriile fundamentale pentru aderare</p>	<p>Criterii politice: Moldova a avansat reformele legislative electorale în ciuda provocărilor generate de invazia Ucrainei de către Rusia. Au fost făcute eforturi pentru a răspunde recomandărilor ODIHR și Comisiei de la Veneția. Recomandările pentru Codul Electoral discutate cu Comisia de la Veneția au fost implementate.</p> <p>Implicarea Parlamentului: Parlamentul sprijină reformele Președintelui și ale Guvernului, dar problemele de transparență limitează implicarea opoziției. Sunt necesare îmbunătățiri în transparența parlamentară, inclusiv în supraveghere și o implicare mai largă a societății civile.</p> <p>Administrație publică și sistem judiciar: Noi strategii adoptate pentru reforma administrației publice. Eforturi de reformă judiciară, inclusiv verificarea judecătorilor și procurorilor. Totuși, rămân numeroase probleme de adresat.</p> <p>Măsuri anticorupție: Amendamente aduse legilor anticorupție. Cazuri de corupție de înalt nivel încă nerezolvate.</p> <p>Criminalitate organizată și terorism: Recuperarea activelor și lupta împotriva criminalității organizate în desfășurare. Legislație implementată pentru prevenirea finanțării terorismului.</p> <p>Drepturi fundamentale și media: Cadrele pentru drepturi actualizate, dar minoritățile se confruntă cu discriminare. Proprietatea mass-mediei rămâne concentrată; necesare reforme pentru asigurarea obiectivității mass-mediei de stat.</p>
<p>Cluster 2: Piața internă</p>	<p>Moldova are un nivel de pregătire moderat în diferite domenii precum libera circulație a mărfurilor, dreptul de stabilire, libertatea de a furniza servicii, dreptul de proprietate intelectuală, politica de concurență și protecția consumatorilor și a sănătății.</p> <p>În aceste domenii, au fost realizate progrese limitate până la un anumit nivel în perioada de raportare, cu excepția serviciilor financiare, unde s-au înregistrat progrese semnificative.</p>

<p>Cluster 3: Competitivitate și dezvoltare incluzivă</p>	<p>Moldova se află la un nivel de pregătire variind între moderat și limitat. Progrese notabile s-au înregistrat în politica economică și monetară, politicile de întreprinderi și industrii, domeniul științei și cercetării, precum și în educație și cultură.</p> <p>Au fost obținute anumite niveluri de pregătire în transformarea digitală, media și sistemul fiscal, zone în care au fost realizate progrese semnificative. În ceea ce privește politica socială și ocuparea forței de muncă, s-au înregistrat unele progrese, iar în cadrul uniunii vamale, Republica Moldova se situează între niveluri moderate și limitate de pregătire, cu progrese semnificative în perioada de raportare.</p>
<p>Cluster 4: Agendă verde și conectivitate sustenabilă</p>	<p>Republica Moldova abia a început pregătirea pentru combaterea schimbărilor climatice. S-au făcut progrese în perioada raportării prin adoptarea legislației pentru protecția naturii și împotriva emisiilor industriale. Chișinăul a avut cea mai impresionantă performanță între țările analizate în raportul privind Comunitatea Energetică din 2022.</p>
<p>Cluster 5: Resurse, agricultură și coeziune</p>	<p>Eforturi pentru siguranța alimentară, dar aceste progrese au fost limitate în ansamblu.</p>
<p>Cluster 6: Relații externe</p>	<p>Republica Moldova este moderat pregătită în relațiile externe și a progresat în politica comună externă, de securitate și apărare, ceea ce reprezintă clusterului șase. Chișinăul s-a aliniat semnificativ cu pozițiile UE după agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei.</p> <p>Mai exact, conformitatea Moldovei cu declarațiile Înalțului Reprezentant al UE și cu deciziile Consiliului în cadrul politicii comune externe și de securitate a UE (PCESEC) a fost de 54% în 2022 și a înregistrat o creștere semnificativă la 78% în 2023. Cu toate că resursele sunt limitate, Republica Moldova a menținut eforturile, a mobilizat resurse și a oferit ajutor umanitar imediat în contextul stării de urgență ca urmare a influxului fără precedent de refugiați.</p>

Sursă: Raportul de progres al Comisiei Europene privind politica de extindere a Uniunii Europene: Republica Moldova. (Noiembrie, 2023)

Perioada de negocieri înseamnă că Republica Moldova va avea **acces la fonduri și resurse UE mult mai multe decât în prezent**. Scopul acestor finanțări europene este să ajute Moldova în procesul de aderare. UE oferă asistență financiară și tehnică prin *Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională (IVCDI)*. Astfel, prin această asistență financiară ce are scopul de a ajuta Moldova în a implementa reforme și a investi în proiecte necesare îndeplinirii recomandărilor din partea Comisiei, va fi oferit un ajutor ce va ajunge la 260 de milioane de euro între 2021 și 2024.³ Investițiile se axează pe economie, instituții, stat de drept, securitate, mediul și reziliența la schimbările climatice, transformarea digitală, egalitatea de gen și societatea favorabilă incluziunii.

Programele la care Moldova are acces vor crește semnificativ în număr în perioada negocierilor. Deja vedem proiecte precum *Memorandumul de Înțelegere pentru a sprijini reforma sectorului energetic din Republica Moldova* semnat în 2023 care va permite planificarea reformei, mobilizarea expertizei tehnice necesare și acordarea unui sprijin bugetar condiționat după implementarea cu succes a unei faze de reformă. Acesta se va implementa pe parcursul a șase ani. În următorii ani, Moldova va avea acces și la proiecte care fac parte din *Horizon Europe, Fiscalis, Customs, LIFE și EU4Health*.

Provocările pe care trebuie să le gestioneze Moldova

Comisia Europeană a subliniat mai multe provocări pe care Moldova trebuie să le gestioneze în perioada următoare. Acestea sunt organizate pe clustere astfel, accentul fiind pe primul cluster:

Cluster	Provocări/recomandări
Cluster 1: Criteriile fundamentale pentru aderare	<ul style="list-style-type: none">• Agențiile de reglementare rămân vulnerabile la influențele externe, necesitând o protecție mai eficientă împotriva intereselor private sau a influențelor industriale.• Capacitatea redusă a administrației publice și lipsa resurselor umane calificate persistă ca probleme semnificative.• Prioritățile imediate pentru Moldova includ adoptarea unei noi strategii naționale de integritate și anticorupție pentru perioada următoare și implementarea unui plan corespunzător.• Finalizarea reformei sistemului instituțional anticorupție și implementarea recomandărilor ODIHR și GRECO reprezintă obiective cruciale pentru consolidarea transparenței și responsabilității în țară.

³ <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/EU-MLD%20FS-Romanian.pdf>

<p>Cluster 2: Piața internă</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea legislației și practicilor administrative în domenii non-armonizate. • Alinierea legislației privind emisiile vehiculelor. • Consolidarea capacității administrative pentru aplicarea acquis-ului UE sunt priorități esențiale pentru a asigura conformitatea cu normele și jurisprudența UE. • Realizarea unor noi acorduri privind coordonarea securității sociale cu statele membre UE; • Pregătirea pentru aderarea la Rețeaua Europeană a Serviciilor de Ocupare a Forței de Muncă.
<p>Cluster 3: Competitivitate și dezvoltare incluzivă</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adoptarea regulamentelor UE în telecomunicații. • Implementarea Strategia de Transformare Digitală 2023-2030. • Contracurarea oligopolurilor din media. • Alinierea taxelor de accize și a regulilor privind TVA-ul cu acquis-ul UE. • Pregătirea pentru aderarea la cadrul de erodare a bazei impozabile și transfer de profituri. • Îmbunătățirea capacității administrative fiscale prin digitalizare și automatizare pentru integrarea în sistemele UE.
<p>Cluster 4: Agendă verde și conectivitate sustenabilă</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminarea din lista neagră a Memorandumului de Înțelegere de la Paris privind Controlul Statului Portuar. • Implementarea rapidă a Codului de Transport Feroviar. • Adoptarea unei noi strategii naționale de mobilitate și siguranță rutieră. • Implementarea programului „Energie curată pentru toți europenii” și să înființeze un operator de piață pentru electricitate. • Adoptarea și implementarea Strategiei Energetice pentru 2050 și Planului Național Energetic și Climatic în concordanță cu obiectivele energetice și climatice pentru 2030 ale Comunității Energetice.
<p>Cluster 5: Resurse, agricultură și coeziune</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Întărirea capacității administrative a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare și a Agenției pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA). • Crearea unui Sistem Integrat de Administrare și Control (IACS) și să avanseze în crearea registrului agricol. • Consolidarea resurselor de diagnostic ale autorităților competente și extinderea programului național de monitorizare și supraveghere pentru siguranța alimentară, furaje și medicamente veterinare.
<p>Cluster 6: Relații externe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Finalizarea alienării legislației naționale cu acquis-ul UE privind controalele la exportul pentru articole cu dublă utilizare. • Stabilirea unui cadru legal pentru cooperare internațională.

Sursă: Raportul de progres al Comisiei Europene privind politica de extindere a Uniunii Europene: Republica Moldova. (Noiembrie, 2023)

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

